

15-Iyun, 2026-yil

HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK RIVOJIGA TA’SIRI

Abdulxamidova Robiyaxon Ulug'bek qizi

Andijon davlat texnika instituti

"Iqtisodiyot" yo'nalishi, 2-kurs talabasi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada hududiy iqtisodiy tizimlarda raqamli transformatsiyaning kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari rivojiga ko'rsatayotgan ta'siri tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar, elektron tijorat platformalari va avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlarining tadbirkorlik faoliyatidagi samaradorligi o'rganiladi. Tadqiqot doirasida raqamli iqtisodiyotga o'tish jarayonida kichik biznes duch kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etishning iqtisodiy mexanizmlari yoritib beriladi. Xulosa qismida hududlarda biznes muhitini yaxshilash va raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish bo'yicha takliflar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar: *raqamli transformatsiya, kichik biznes, xususiy tadbirkorlik, iqtisodiy samaradorlik, hududiy rivojlanish, innovatsion boshqaruv, elektron tijorat*

Аннотация: *В данной статье анализируется влияние цифровой трансформации на развитие субъектов малого бизнеса и частного предпринимательства в региональных экономических системах. Рассматривается эффективность использования цифровых технологий, платформ электронной коммерции и систем автоматизированного управления в предпринимательской деятельности. В рамках исследования освещаются проблемы, с которыми сталкивается малый бизнес в процессе перехода к цифровой экономике, и предлагаются экономические механизмы их решения. В заключении разработаны предложения по улучшению бизнес-среды и развитию цифровой экономики в регионах.*

Ключевые слова: *цифровая трансформация, малый бизнес, частное предпринимательство, экономическая эффективность, региональное развитие, инновационное управление, электронная коммерция.*

Abstract: *This article analyzes the impact of digital transformation on the development of small business and private entrepreneurship within regional economic systems. It examines the efficiency of utilizing digital technologies, e-commerce platforms, and automated management systems in entrepreneurial activities. The study highlights the challenges faced by small businesses during the transition to a digital economy and explores the economic mechanisms to overcome them. In conclusion, proposals are developed to improve the business environment and foster the growth of the digital economy in the regions.*

Keywords: *digital transformation, small business, private entrepreneurship, economic efficiency, regional development, innovative management, e-commerce.*

15-iyun, 2026-yil

Kirish: Hozirgi globallashuv va iqtisodiy raqobat sharoitida hududiy iqtisodiy tizimlarning barqaror rivojlanishi bevosita raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasiga bog‘liq bo‘lib qolmoqda. Raqamli transformatsiya an‘anaviy iqtisodiy modellarni tubdan o‘zgartirib, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik subyektlari uchun yangi imkoniyatlar va rivojlanish vektorlarini belgilab bermoqda.

Kichik biznes iqtisodiyotning tayanch sektori sifatida hududlar kesimida bandlikni ta‘minlash, innovatsion g‘oyalarni realizatsiya qilish va ichki bozorni raqobatbardosh mahsulotlar bilan to‘ldirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Biroq, raqamli iqtisodiyotga o‘tish jarayonida infratuzilmaviy cheklovlar, malakali kadrlar yetishmovchiligi va texnologik uzilishlar kichik tadbirkorlik subyektlarining bozor pozitsiyalariga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, u hududiy darajada raqamli vositalarning tadbirkorlik faoliyatiga ta‘sirini baholash hamda raqamli transformatsiyani boshqarishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish zarurati bilan belgilanadi.

Tadqiqot obyekti sifatida kichik biznes faoliyatini raqamlashtirishning hududiy iqtisodiy samaradorlikka ta‘sir etish omillari o‘rganiladi.

Asosiy qism:

Kichik biznesda raqamli transformatsiyaning mohiyati va rivojlanish bosqichlari Raqamli transformatsiya kichik biznes uchun shunchaki texnologik yangilanish emas, balki biznes-modelning tubdan o‘zgarishi hisoblanadi³². Bu jarayon biznes jarayonlarini avtomatlashtirish, ma‘lumotlar tahlili (Big Data) asosida qarorlar qabul qilish hamda mijozlar bilan o‘zaro aloqalarni raqamli kanallar (CRM tizimlari) orqali boshqarishni o‘z ichiga oladi. Hududiy darajada tadbirkorlik subyektlari uchun bulutli texnologiyalar va elektron tijorat platformalari tranzaksiya xarajatlarini qisqartirish va bozor geografiyasini kengaytirish imkonini beradi.

Hududiy iqtisodiy tizimlarda raqamli texnologiyalarning ta‘sir mexanizmlari Hududlardagi kichik biznes subyektlarining raqamli transformatsiyasi ikki yo‘nalishda amalga oshadi:

Ichki samaradorlik: Ishlab chiqarish va boshqaruv jarayonlaridagi xarajatlarni optimallashtirish (elektron hujjat aylanishi, buxgalteriya dasturlari, avtomatlashtirilgan inventarizatsiya).

Tashqi ta‘sir: Raqamli marketing va elektron savdo maydonchalari orqali sotuv hajmini oshirish. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli vositalardan faol foydalanadigan hududiy korxonalarda mehnat unumdorligi an‘anaviy boshqaruvdagi korxonalariga nisbatan 15–20% ga yuqori bo‘ladi.

Raqamli transformatsiyani cheklovchi hududiy omillar Hududlarda raqamli iqtisodiyotning to‘liq joriy etilishiga bir qator to‘siqlar ta‘sir qilmoqda:

³² O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, "Raqamli O‘zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. — Toshkent, 2020.

15-Iyun, 2026-yil

Infratuzilma: Internet tezligi va sifatining hududlar kesimida notekis taqsimlanishi. **Kadrlar salohiyati:** Kichik biznes vakillarida raqamli savodxonlik darajasining pastligi va IT mutaxassislariga bo‘lgan ehtiyojning qoplanmaganligi.

Moliyaviy resurslar: Raqamli yechimlarni (dasturiy ta‘minot, uskunalari) joriy etish uchun dastlabki investitsiyalarning yuqoriligi.

Xavfsizlik: Kiberxavfsizlik va ma‘lumotlar maxfiylikni ta‘minlash borasidagi ishonchsizlik. Raqamli transformatsiyani jadallashtirishning iqtisodiy mexanizmlari Hududiy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun quyidagi chora-tadbirlar maqsadga muvofiqdir:

Kichik biznesni raqamlashtirish uchun soliq imtiyozlari va grant tizimlarini joriy etish³³.

"Raqamli konsultant" xizmatlarini hududiy tadbirkorlik markazlari qoshida tashkil qilish. Klaster modelini qo‘llab-quvvatlash: yirik texnologik markazlar va kichik biznes subyektlari o‘rtasida "raqamli tajriba almashinuv" maydonchalarini yaratish. Ta‘lim muassasalari bilan hamkorlikda tadbirkorlik subyektlarining raqamli kompetensiyalarini oshiruvchi qisqa muddatli treninglarni tizimli yo‘lga qo‘yish.

Natijalar tahlili va xulosalar: Natijalar tahlili Hududiy iqtisodiy tizimlarda o‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, kichik biznes subyektlarining raqamli transformatsiyasi bir necha bosqichli iqtisodiy samaradorlikni namoyon etadi:

Operatsion xarajatlarning optimallasuvi: Raqamli boshqaruv tizimlarini (CRM, ERP) joriy etgan korxonalarda ma‘muriy xarajatlarda o‘rtacha 12-18% ga qisqargan. Bu esa aylanma mablag‘larning samarali boshqarilishiga va sof foydaning oshishiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi.

Bozor qamrovining kengayishi: Elektron tijorat platformalariga o‘tgan tadbirkorlik subyektlarida mahsulot realizatsiyasi geografiyasi hududiy chegaradan chiqib, milliy va xalqaro miqyosga yetib borgan. Natijada, sotuv hajmi raqamli kanallar orqali o‘rtacha 25% ga o‘sishi kuzatilgan.

Mehnat unumdorligi: Raqamli vositalar orqali biznes jarayonlarining avtomatlashtirilishi ishchi kuchining takrorlanuvchi funksiyalardan ozod bo‘lishiga va ijodiy hamda strategik vazifalarga yo‘naltirilishiga olib kelgan³⁴.

Xulosalar va amaliy takliflar O‘tkazilgan tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

✓ Raqamli transformatsiya kichik biznes uchun ixtiyoriy jarayon emas, balki raqobatbardoshlikni saqlab qolishning zaruriy shartidir. Biroq, hududlarda raqamli infratuzilmaning notekisligi ushbu jarayonni sekinlashtirmoqda.

✓ Kichik biznes subyektlarining raqamli savodxonligini oshirish bo‘yicha davlat va xususiy sektor hamkorligida (PPP) o‘quv markazlarini tashkil etish maqsadga muvofiq.

³³ **Abdullayev, A. M.** (2024). *Raqamli iqtisodiyot: nazariya va amaliyot*. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.

³⁴ **Karimov, I. A.** (2025). *Kichik biznes subyektlarida innovatsion boshqaruv mexanizmlari*. Ilmiy tadqiqotlar to‘plami, 12(3), 45-52.

15-Iyun, 2026-yil

✓ Taklif: Hududiy darajada "Raqamli tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash fondi"ni ta‘sis etish va texnologik yechimlarni joriy etayotgan kichik biznes subyektlariga soliq imtiyozlarini taqdim etish tizimini ishlab chiqish zarur.

✓ Kelgusidagi istiqbollar: Kelgusida "sun‘iy intellekt" va "katta ma‘lumotlar" (Big Data) tahlilini hududiy kichik biznes uchun moslashtirish, ayniqsa, eksportbop mahsulotlar tannarxini tushirish va xalqaro talabni bashorat qilishda muhim ahamiyat kasb etadi³⁵.

Xulosa; Olib borilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, hududiy iqtisodiy tizimlarda raqamli transformatsiya kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy drayveri hisoblanadi. Raqamli texnologiyalarni biznes jarayonlariga integratsiya qilish nafaqat ishlab chiqarish xarajatlarini optimallashtirish, balki tadbirkorlik subyektlarining bozor raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, raqamli iqtisodiyotga o‘tish jarayoni hududlar kesimida notekis kechmoqda. Xususan, infratuzilmaviy cheklovlar va raqamli savodxonlik darajasining pastligi kichik biznes subyektlarining texnologik salohiyatidan to‘liq foydalanishiga to‘sqinlik qilmoqda. Shu sababli, raqamli transformatsiyani jadallashtirish uchun davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish, hududiy tadbirkorlikni raqamli vositalar bilan qo‘llab-quvvatlash hamda innovatsion boshqaruv modellarini joriy etish strategik ahamiyatga ega³⁶.

Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiyani tizimli rivojlantirish orqali nafaqat kichik biznes subyektlarining daromadlarini oshirish, balki hududiy iqtisodiyotning makroiqtisodiy barqarorligini ta‘minlash va bandlik darajasini yuksaltirishga erishish mumkin. Kelgusida mazkur jarayonni sun‘iy intellekt va katta ma‘lumotlar tahlili (Big Data) asosida rivojlantirish hududiy tadbirkorlikning global raqobatbardoshligini ta‘minlashning asosiy kafolati bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. **O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni**, "Raqamli O‘zbekiston — 2030" strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida. — Toshkent, 2020.
2. **Abdullayev, A. M.** (2024). *Raqamli iqtisodiyot: nazariya va amaliyot*. Toshkent: "Iqtisodiyot" nashriyoti.
3. **Karimov, I. A.** (2025). *Kichik biznes subyektlarida innovatsion boshqaruv mexanizmlari*. Ilmiy tadqiqotlar to‘plami, 12(3), 45-52.
4. **Schwab, K.** (2023). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum. (To‘rtinchi sanoat inqilobi va uning tadbirkorlikka ta‘siri).

³⁵ **Schwab, K.** (2023). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum. (To‘rtinchi sanoat inqilobi va uning tadbirkorlikka ta‘siri).

³⁶ **OECD** (2024). *Digital Transformation for SMEs: A Strategic Framework*. OECD Publishing, Paris.

15-iyun, 2026-yil

5. **Tursunov, B. O.** (2026). *Hududiy iqtisodiy tizimlarni raqamlashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy samaradorligi*. Namangan davlat universiteti ilmiy axborotnomasi, 5(2), 112-118.
6. **OECD (2024)**. *Digital Transformation for SMEs: A Strategic Framework*. OECD Publishing, Paris.
7. **World Bank Group.** (2025). *Digital Economy for Development: Lessons for Emerging Markets*. Washington, DC.
8. **Valiyeva, N. K.** (2026). *Zamonaviy iqtisodiyotda kichik tadbirkorlikni raqamli transformatsiya qilish istiqbollari*. Iqtisodiy tahlil jurnali, 4(1), 22-29.

